

Bibliothèque Nationale de France (BNF): Alain Resnais i W. G. Sebald

Prvi temelji Bibliothèque Nationale de France (BNF) mogu se pronaći 1368. godine u knjižnici kralja [Charlesa V.](#) koji je za njezin smještaj uspostavio zasebno krilo u Louvreu. Sljedećih stotinjak godina knjižnica se tijekom ratova s Englezima selila u druge gradove, bila je i opljačkana i odnesena u Englesku, pa je tek od 1461. godine, dolaskom [Louisa XI.](#) na vlast, održala kontinuitet i počela se sustavno popunjavati. Kraljevi su je smještali u dvorce Amboise, Blois, Fointenbleau, a 1537. vratila se u Pariz. Obogaćivana je novim zbirkama (medalje, manuskripti, numizmatika, mape), a pod Louisom XIV. doživjela je veliki procvat te je 1692. otvorena javnosti. Tijekom razdoblja Regentstva je 1720. smještena na današnjem mjestu s ulazom iz Rue de Richelieu. Prostor se sve više nadograđivao kako je zbirka rasla, no postao je premalen i nije se više mogao širiti, pa je Francoise Mitterand 1988. najavio i započeo projekt izgradnje nove knjižnice na mjestu nekadašnje tvornice stakla. Novi dio je otvoren javnosti 1996. i nosi njegovo ime.

BNF posjeduje preko 16 milijuna knjiga, najveću zbirku iluminiranih srednjovjekovnih manuskripata na svijetu, veliki kabinet medalja, grafičku zbirku, zbirku fotografija i mnoge druge koje su svojevrsni muzeji unutar knjižnice. Organizira izložbe, predavanja, znanstvene skupove i razna kulturna događanja, ima vlastitu izdavačku djelatnost i restauratorski odjel, dodjeljuje važnu literarnu nagradu i zapošljava više od 2000 ljudi (<https://www.bnf.fr/fr/la-bnf-en-chiffres>). Taj ogroman pogon i veliki prostori knjižnici su donijeli kolokvijalno ime Très Grande Bibliothèque (TGB) – Jako velika knjižnica.

Bibliothèque Nationale impresionirala je dvojicu poznatih autora te je zanimljivo vidjeti na koji su je način interpretirali.

Alain Resnais je prije svojih slavni filmova „Hirošima, ljubavi moja“ i „Prošle godine u Marienbadu“ snimio nekoliko zapaženih dokumentaraca. Film „Svo sjećanje svijeta“ (*Toute la mémoire du monde*) od 26 minuta, snimljen 1958. godine, posvećen je Nacionalnoj knjižnici u Parizu. U autorovu karakterističnom stilu kamera se u dugačkim vožnjama kreće po svim nivoima i prostorima knjižnice, najprije kroz podrumski spremište, gdje knjige počivaju u mraku, kao mrtve, pa kroz hodnike i sale do kupola i vanjskih galerija krovova. Potom slijedi proces prikupljanja i obrade knjiga, počev od kolona poštara koji donose sve vrste publikacija s raznih strana svijeta, preko njihova označavanja i pohrane, do eventualnoga dolaska do korisnika.

Resnaisov fim bavi se njegovom tipičnom temom sjećanja te započinje dramatičnom glazbom i glasom koji izjavljuje da „čovječanstvo ima kratko pamćenje“ i zato sve skuplja da bi ga održalo. Ljudi su izgradili tvrđavu u kojoj su riječi zatočene (*emprisonné*) i stalno konzultiraju tu gigantsku memoriju. Resnaisov stav prema tome enormnom pothvatu čini se dvojakim. Nedvojbeno je jedna vrsta divljenja i isticanja truda i predanosti kojom vojska zaposlenika radi na tome da prikupi, sortira i obradi sve što ljudski duh proizvodi. Zaposlenici knjižnice u stalnome su kretanju, donoseći i donoseći knjige i papire, susrećući se i križajući svoje putanje kao u nekoj neobičnoj koreografiji. Prati je glazba Mauricea Jarrea, povremeno dramatična, povremeno tajnovita, a povremeno razigrana.

Istovremeno se u pozadini priče provlači nagovještaj o stanovitoj krhkosti, pa i uzaludnosti toga nastojanja: papira je sve više i knjižnica stalno kopa sve dublje u zemlju i sve više raste u vis, riječi i knjige zarobljene su u labirintu, a katalogiziranje je proces koji će vječno trajati. Hoće li se dogoditi propust ili pogreška koji će ih poslati u zaborav jer će ih krivo označiti ili će biti ostavljene na krivome mjestu, hoće li nešto propasti, hoće li se nešto propustiti? Pitamo se što će biti najvrjednije svjedočanstvo te pohranjene memorije, zatvorene kao u podmornici kapetana Nema: kodeks koji još nitko ne zna pročitati, dnevnik koji se desetljećima ne smiju otvoriti, prva objavljena pjesma

slavnoga pjesnika u minornom zaboravljenom časopisu... Taj stalni napor Resnais doživljava kao borbu protiv smrti, a dolazak knjige do čitatelja kao prolazak kroz ogledalo, koji je transformira iz indiferentne mase podataka u nešto osobno, kroz što će, kako narator na kraju kaže, korisnik u svome području doprinijeti otkrivanju komadića najveće i posljednje tajne svijeta – sreće čovječanstva (*le bonheur*).

U romanu „Austerlitz“ G. W. Sebalda naslovni lik bavi se proučavanjem arhitekture, a njegov put od jedne do druge velike građevine ujedno je i put otkrivanja vlastitih korijena i zaboravljenih sjećanja te simbolička slika suvremene povijesti. Austerlitz posjećuje razna mjesta u raznim europskim gradovima, a najupečatljivije ostaju kolodvorska zgrada u Antwerpenu, točka odlaska i dolaska, trenutka gubitka vlastitoga mjesta ili njegove destabilizacije; tvrđava Breendonk u Belgiji, podizana sa svrhom zaštite od mogućeg neprijatelja, a izopačena u nacistički stožer u kojemu su mučili zatvorenike; koncentracijski logor u Terezinu kao živi spomenik povijesne krivnje i patnje koju čovjek može prouzročiti; konačno Nacionalna knjižnica u Parizu, koja bi trebala biti oblik povijesne memorije te sačuvati i ono najbolje od ljudskoga duha i sjećanje na ono najgore. Roman donosi teme koje Sebald razvija i u ostalim djelima: izgubljeni identitet i vlastiti korijeni, zaborav, odnos prema povijesti, vrijeme koje fluidno okuplja i prošlost i sadašnjost i budućnost.

Ovdje ne možemo analizirati kompleksnost Sebaldova jezika, stila i tematike, no osvrnut ćemo se na to kako prikazuje novu Nacionalnu knjižnicu u koju njegov Austerlitz odlazi potražiti podatke o deportaciji svoga oca. Naravno, autorova knjižnica i jest i nije „stvarna“, ona je interpretacija knjižnice u duhu njegova romana, a činjenice su podvrgnute nekom obliku fikcionalizacije, makar u suptilnom načinu na koji ih jezično oblikuje.

Resnais je prikazao staru knjižnicu kvarta Richelieu i isticao njezinu teško savladivu veličinu. Nova knjižnica daleko je veća, a naslovni lik naglašava nepristupačnost, pa čak i opasnost kojoj se podvrgava onaj koji joj želi pristupiti. Zgrade knjižnice izdižu se na platou kao enormni zigurati, stubište i podest su ogromni te klizavi i opasni kad njima puše vjetar ili pada kiša. Treba jako dugo hodati od vanjskoga ulaza do same zgrade, a nakon uspona posjetilac se opet mora spuštati gotovo do podruma, gdje je ulaz za korisnike. Posudba je spora i korisnik je podvrgnut sumnjičavom ispitivanju. Čitaonica gleda na egzotična stabla zarobljena u unutaršnjem dvorištu, a ptice gube orijentaciju i udaraju u njima neraspoznatljiva stakla knjižnice.

Konačno, jedan bibliotekar otkriva Austerlitzu da je knjižnica podignuta na mjestu nekadašnjega sabirnog centra za židovsku imovinu koju su otieli nacisti, od posuda i namještaja do odjeće, nakita, vrijednih glazbenih instrumenata i umjetnina. Sve vodi zaključku da je knjižnica „izraz sve jače prisutne potrebe da se zaključi sve ono što još živi u prošlosti“, a da se „čitatelja nastoji isključiti kao potencijalnog neprijatelja“.

Ovakav Sebaldov (Austerlitzov) stav dio je njegove dosta pesimistične slike svijeta koji zanemaruje i odbacuje svoju povijest, a naslovni junak osamljenik je i melankolik koji ne može naći svoje mjesto među ljudima (što simbolizira i putnička naprtnjača koju uvijek nosi) te vjeruje da se „naši najbolji planovi tijekom ostvarenja preokrenu u svoju točnu suprotnost“, kao što su se idealni gradovi/utvrde pretvorili u geta i logore.

Najzanimljivije je ipak da je Sebaldove priča bila toliko moćna i uvjerljiva da su po izlasku romana sve iznesene tvrdnje uzete kao točne, pa se i u novinama citirao podatak da je BNF podignuta iznad nekadašnjega sabirnog centra koji su zatvorenici zvali Galleries d' Austerlitz. To ipak nije (posve) točno, iako je izgrađena u blizini, no knjiga je u svakom slučaju potaknula daljnje istraživanje te poznate, no pomalo prešućivane istine. Više o svemu u članku:

James L. Cowan: W. G. Sebald's "Austerlitz" and the Great Library: History, Fiction, Memory. Part I, Part II

Monatshefte, Vol. 102, No. 1 (Spring, 2010), pp. 51-81 (31 pages)

<https://www.jstor.org/stable/20622282>

Monatshefte, Vol. 102, No. 2 (Summer 2010), pp. 192-207 (16 pages)

<https://www.jstor.org/stable/20764190>

Usprkos ovakvu prikazu BNF-a, vjerujemo da svaka knjižnica ima svoju pozitivnu ulogu, a vi posjetite iznimno bogatu digitalnu zbirku Gallica i otkrijete njezina blaga:

<https://gallica.bnf.fr/accueil/fr/content/accueil-fr?mode=desktop>